

**DAKWAH DI UNIVERSITI SELANGOR: KAJIAN
MASALAH PELAKSANAAN DAN PENERIMAAN
PELAJAR**

WAN YUSNEE BINTI WAN ABDULLAH

**DISERTASI INI DIKEMUKAKAN UNTUK MEMENUHI
KEPERLUAN BAGI IJAZAH SARJANA USULUDDIN
BAHAGIAN II
(SECARA KURSUS DAN PENYELIDIKAN)**

**JABATAN DAKWAH DAN PEMBANGUNAN INSAN
AKADEMI PENGAJIAN ISLAM
UNIVERSITI MALAYA**

2013

ABSTRAK

Dakwah kepada golongan pelajar merupakan salah satu medan penting bagi melahirkan masyarakat yang baik. Merekalah generasi pewaris yang bakal mencorakkan masa depan negara. Kejayaan dakwah pula dapat diukur melalui pendekatan dan pelaksanaan kaedah yang sesuai seiring dengan perkembangan zaman. Ini penting untuk menarik minat mereka ke arah memahami ajaran Islam yang syumul. Kegagalan pendakwah dalam melaksanakan agenda dakwah terhadap mereka akan menyebabkan mereka jauh dan terpesong dari penghayatan Islam. Berasaskan persoalan di atas, kajian ini dijalankan bertujuan meneroka masalah pelaksanaan dakwah di kalangan pelajar Universiti Selangor (UNISEL). Seramai 335 orang pelajar yang mengambil mata pelajaran wajib Pengajian Islam Semester Julai 2012 telah dipilih sebagai responden kajian melalui persampelan rawak. Pendekatan kajian ini adalah berbentuk gabungan kajian lapangan dan kajian perpustakaan. Manakala metode soal selidik dan temu bual diaplikasi bagi mengumpulkan data kajian. Kajian menggunakan soal selidik bagi mengukur keperluan dakwah di kalangan pelajar dan faktor penerimaan pelajar terhadap dakwah. Seterusnya ia dianalisis dengan menggunakan kaedah *Statistical Package For Social Science (SPSS) 13.0 for windows*. Data kajian yang dianalisis secara deskriptif menggunakan peratus, min dan korelasi Pearson. Temu bual pula digunakan bagi mengutip data berkaitan latar belakang pelajar dan masalah pelaksanaan dakwah yang dilakukan oleh pihak UNISEL melalui Pusat Islam dan Unit Usrah. Hasil penyelidikan melalui soalselidik ini menunjukkan purata keseluruhan min dalam keperluan pelajar ialah 4.27 yang berada pada tahap keselarian tinggi. Dapatan ini membuktikan bahawa pelajar amat perlu kepada dakwah bagi membantu mereka mengikis sifat-sifat buruk dalam diri. Manakala purata keseluruhan min dalam maklumbalas berkaitan

penerimaan pelajar terhadap dakwah adalah 4.12 juga terletak pada tahap keselarian tinggi. Ini menggambarkan secara jelas bahawa penerimaan dakwah pelajar bergantung kepada faktor penganjuran program, pengisian program, penyampaian ceramah dan pemahaman terhadap bahan yang disampaikan. Dapatan juga mendapati bahawa pelajar UNISEL amat memerlukan sentuhan dakwah bagi membantu mereka menghayati dan mempraktikkan Islam dalam kehidupan mereka. Justeru, pelaksanaan program dakwah amat penting dalam melahirkan pelajar yang berakhlak dan berwibawa tinggi.

ABSTRACT

Dakwah or 'inviting to Islam' to the students is one of the important fields in order to create a good society. They are the future generation who will shape the country's future. Dakwah success can also be measured through the approach and implementation of appropriate methods in line with modernism. This is important in order to attract them towards understanding Islam fully. Failure in implementing dakwah agenda will cause them far astray from the teachings of Islam. Based on the questions above, this study is made to explore the problems in the implementation of dakwah among the students of the Universiti Selangor (UNISEL). A total of 335 students taking a compulsory subject of Islamic Studies in Semester July 2012 were selected as respondents through random sampling. This research approach is a combination of field studies and literature review. Meanwhile methods of questionnaires and interviews were applied to collect data. The study also used questionnaires to assess the needs of dakwah among the students and that the acceptance of students for dakwah. Next it is analyzed using the *Statistical Package For Social Science (SPSS) 13.0 for windows*. The data were analyzed descriptively using percentages, mean and Pearson correlation. Interviews were used to collect data on students' background and the problems faced by UNISEL through Islamic Centre and Usrah Unit in doing dakwah. Research through the questionnaire showed an overall average mean of student needs is 4.27 which is on the high level of parallelism. These findings demonstrate that the students are in the need of dakwah in order to help them scrape the bad traits and attitudes in themselves. While the overall average mean of students' acceptance of dakwah is also located at the level of 4.12, and this indicates high parallelism. This illustrates clearly that the students' acceptance of the dakwah program depends on the organization of the program, filling the program, the presentation of talks and understanding of the material. The findings

also showed that students in dire need of a touch of dakwah to help them appreciate and practice Islam in their lives. Therefore, the implementation of dakwah programmes are important in producing students with good manners and high integrity.

PENGHARGAAN

الحمد لله نعمده ونستعينه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا من يهدي الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له. أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمدا عبده ورسوله.

Alhamdulillah, setinggi kesyukuran dipanjatkan ke hadrat Allah SWT kerana dengan izin dan inayahNya saya dapat menyempurnakan disertasi ini. Selawat dan salam ke atas junjungan besar, Nabi Muhammad SAW, para sahabat dan pejuang-pejuang dakwah yang istiqamah.

Dengan peluang yang ada ini, saya ingin merakamkan ucapan jutaan terima kasih yang tidak terhingga kepada Ketua Jabatan Dakwah dan Pembangunan Insan Universiti Malaya Dr Norrodzoh Hj Sirin yang menyelia dan banyak memberi panduan untuk saya menyiapkan penulisan ini. Saya amat menghargai segala tunjuk ajar, bimbingan dan komitmen beliau dalam memudahkan usaha saya sepanjang pengajian ini.

Tidak ketinggalan Prof Dr Abdul Aziz Md Zin yang menjadi penyelia pertama sebelum persaraan beliau di atas segala idea dan bimbingan yang telah disumbangkan.

Pada kesempatan ini juga saya ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada semua pensyarah dan kakitangan universiti yang terlibat sama ada secara langsung atau tidak langsung dalam penulisan tesis ini. Tidak ketinggalan juga para responden sama ada pelajar mahupun kakitangan UNISEL.

Sejambak penghargaan dan kasih sayang buat ayahanda Wan Abdullah Wan Jusoh, bonda Wan Mahdini Ismail atas segala dorongan tanpa rasa jemu sepanjang usaha anakanda menyiapkan disertasi ini. Doa sentiasa anakanda iringi agar ayahanda dan bonda sentiasa dalam redha dan kasih sayang Ilahi.

Di sini juga ingin dikalungkan ucapan terima kasih paling istimewa yang tidak terhingga buat suami tercinta, Hajar bin Opir yang menjadi sumber inspirasi dalam meneruskan usaha walau menghadapi pelbagai ujian kehidupan. Terima kasih atas semangat yang ditiupkan di kala saya amat memerlukannya. Segala sokongan dan pengorbananmu akan ku kenang hingga akhir hayat. Penghargaan ini juga ditujukan khas buat putera-putera dan puteri-puteri permata hatiku, Husna ‘Aqilah, Mohamad Al-Fatih, Naielah Farafishah, Abdullah Az-Zubayr dan Tolhah ‘Ubaidillah juga sahabat-sahabat seperjuangan K Mi, K Fairuz, K Nabiroh, K Siti, Fara dan Fizah. Terima kasih di atas doa dan sokongan antum.

Semoga Allah sentiasa memberkati semua pihak dan individu yang telah memberi bantuan, kerjasama dan sokongan sehingga disertasi ini dapat disempurnakan dengan jayanya. Semoga usaha yang kecil ini, mendapat keberkatan disisi Rabbul Jalil dan dikira sebagai ibadah disisiNya.

18 April 2013/ 7 Jamadilakhir 1434

Wan Yusnee Binti Wan Abdullah
No 24, Jalan Pulau Indah U10/56B,
Taman Sandaran Permai, 40150
Shah Alam, Selangor Darul Ehsan.
ummufatih2807@yahoo.com
019 2811713

DEDIKASI

Teristimewa buat suami tercinta,

Hajar bin Opir

Ayahanda dan bonda tersayang,

Wan Abdullah bin Jusoh

Wan Mahdini binti Ismail

Putera-putera dan puteri-puteri permata hatiku,

Husna ‘Aqilah, Mohamad Al-Fatih, Naielah Farafishah,

Abdullah Az-Zubayr dan Tolhah ‘Ubaidillah

Tiada kata yang dapat kuluahkan untuk kalian tersayang...

Namun terima kasih kerana memahami...

Sokongan kalian menjadi sumber inspirasi dan peniup semangat
bagi meneruskan perjuangan yang memerlukan pengorbanan tinggi

Mohon maaf dan halalkan,

di atas segala kelemahan dan kekurangan
dalam melunaskan hak-hak kalian yang sepatutnya

Semoga kejayaan ini dapat menyuntik semangat kalian
untuk terus meraih kejayaan di masa hadapan
dan yang paling penting kejayaan untuk mendapatkan syurga Firdausi...

PANDUAN TRANSLITERASI

Panduan merumikan perkataan, frasa dan nama-nama khas dalam bahasa Arab yang dijelaskan di sini adalah berasaskan kaedah transliterasi yang digunakan di peringkat antarabangsa dan selaras dengan kaedah yang terdapat dalam Panduan Penulisan Tesis dan Disertasi terbitan Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.

A. Konsonen

Huruf Arab	Nama dan Transkripsi
ا، ء، ؤ	a, ‘(hamzah)
ب	b
ت	t
ث	th
ج	j
ح	ḥ
خ	kh
د	d
ذ	dh
ر	r
ز	z
س	s
ش	sh
ص	ṣ
ض	ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	‘
غ	gh
ف	f
ق	q
ك	k
ل	l
م	m
ن	n
و	w
ه	h
ي	y
ة	h,t

B. Vokal

Vokal Pendek	Transliterasi
اَ (fathah)	a
اِ (kasrah)	i
اُ (dommah)	u

Vokal Panjang	Transliterasi
آ، إ	ā
ي	ī
و	ū

C. Diftong

Diftong	Transliterasi
أو	aw
أي	ay
و	uww
ي	iy/ī

SENARAI LAMPIRAN

Lampiran A : Borang soal selidik

Lampiran B : Jadual perincian purata skor min berkaitan keperluan dakwah

Lampiran C : Jadual perincian purata skor min berkaitan penerimaan dakwah

SENARAI KEPENDEKAN

UNISEL : Universiti Selangor

HEP : Hal Ehwal Pelajar

SPSS : *Statistical Package For Social Science*

JAIS : Jabatan Agama Islam selangor

ABJZ : Anda Bijak Jauhi Zina

MPN : Majlis Perwakilan Nuqabā'

SPIES : *Spritual, Physical, Intellectual, Emotional, dan Social*

KDEB : Kumpulan Darul Ehsan Berhad

MMS : Multi-Media Message System

NGO : Non Governmental Organization

SENARAI JUDUL

Jadual 1.1	: Nilai Ketekalan Instrumen
Rajah 2.1	: Pendekatan Dakwah
Rajah 2.2	: Program-Program Dakwah
Rajah 2.3	: Teori pelaksanaan program
Rajah 2.4	: Faktor kejayaan program
Rajah 2.5	: Faktor-faktor kegagalan program
Rajah 2.6	: Keperluan dakwah kepada pelajar
Rajah 2.6	: Penerimaan dakwah pelajar
Graf 3.1	: Soal selidik program Anda Bijak Jauhi Zina
Rajah 3.2	: Struktur Organisasi Pusat Islam
Rajah 3.3	: Struktur Organisasi Unit Usrah
Jadual 4.1.1	: Taburan Responden Mengikut Jantina
Jadual 4.1.2	: Taburan Responden Mengikut Umur
Jadual 4.1.3	: Taburan Mengikut Peringkat Pengajian
Jadual 4.1.4	: Taburan Mengikut Peringkat Fakulti
Jadual 4.1.5	: Taburan Mengikut Aliran Pendidikan Sekolah Menengah
Jadual 4.1.6	: Taburan Mengikut Penglibatan Dalam Persatuan Agama
Jadual 4.1.7	: Hubungan Penglibatan dalam Persatuan Agama dan Aliran Pendidikan di Peringkat Menengah

- Jadual 4.1.8 : Taburan Mengikut Kekerapan Menyertai Program
- Jadual 4.2.1 : Faktor Akidah
- Jadual 4.2.2 : Faktor Pengaruh Budaya Barat
- Jadual 4.2.3 : Faktor Hidup Dalam Kemewahan dan Kelalaian
- Jadual 4.2.4 : Faktor Memupuk Keyakinan Diri
- Jadual 4.2.5 : Faktor Mudah Putua Asa
- Jadual 4.2.6 : Faktor Jahil Mengenai *Tasawwur* Islam
- Jadual 4.3.1 : Hubungan antara Demografi Pelajar dan Faktor Keperluan Dakwah Pelajar di UNISEL
- Jadual 4.4.1 : Nilai Min Skor bagi Menentukan Tahap Penerimaan Program
- Jadual 4.4.2 : Taburan Kekerapan Dan Peratusan Responden Berkaitan Penganjuran Program
- Jadual 4.4.3 : Taburan Kekerapan Dan Peratusan Responden Berkaitan Penceramah
- Jadual 4.4.4 : Taburan Kekerapan Dan Peratusan Responden Berkaitan Mesej
- Jadual 4.4.5 : Taburan Kekerapan Dan Peratusan Responden Berkaitan Bentuk Program
- Jadual 4.4.6 : Taburan Kekerapan Dan Peratusan Responden Berkaitan Penyampaian Program
- Jadual 4.4.7 : Taburan Kekerapan Dan Peratusan Responden Berkaitan Pemahaman Islam

ISI KANDUNGAN

Perkara	Halaman
Abstrak	ii
Abstract	iv
Penghargaan	vi
Dedikasi	viii
Panduan Transliterasi	ix
Senarai Lampiran dan Kependekkan	xi
Senarai Jadual	xii
Isi Kandungan	xiv

BAB SATU: PENDAHULUAN

1.0. Pernyataan Masalah	1
1.1. Tempat Kajian	5
1.2. Objektif Kajian	6
1.3. Kepentingan Kajian	7
1.4. Skop Kajian	8
1.5. Kajian-Kajian Lepas	9
1.6. Metodologi Kajian	15
1.6.1. Metode Pengumpulan Data	15
a. Kajian Perpustakaan	16
b. Kajian Lapangan	17

i.	Metode Soalselidik	17
ii.	Metode Persampelan	22
iii.	Metode Temu Bual	23
iv.	Metode Pemerhatian (Observasi)	25
1.6.2.	Metode Analisa Data	27
1.7.	Sistematika Penulisan	29

BAB DUA: MASALAH PELAKSANAAN DAN PENERIMAAN DAKWAH TERHADAP PELAJAR

2.0	Pendahuluan	32
2.1.	Definisi Dakwah	34
2.2.	Pendekatan Dakwah	38
2.2.1.	Pembinaan Hubungan	39
2.2.2.	Berperingkat-peringkat	40
2.2.3.	Mengetahui Latar Belakang Sasaran Dakwah	41
2.2.4.	Pemberian Hadiah	43
2.2.5.	Menunjukkan Contoh Akhlak Yang Mulia	44
2.2.6.	Pendidikan dan Pengajaran	46
2.3.	Program-program Dakwah	49
2.3.1.	Program Kuliah dan Ceramah	49

2.3.2.	Program Kursus dan Seminar	50
2.3.3.	Program Kemasyarakatan	50
2.3.4.	Program Khusus Wanita	51
2.3.5.	Bimbingan Usrah	51
2.4.	Masalah Pelaksanaan Program Dakwah	52
2.4.1.	Teori Masalah Pelaksanaan Dakwah Secara Umum	53
2.4.2.	Teori Pelaksanaan Program (Teori Pengurusan)	61
	i. Semangat Berpasukan	63
	ii. Perlaksanaan Syura	64
	iii. Pembahagian Tugas	65
	iv. Melantik Pengurus atau Pemimpin yang Berkelayakan	67
	v. Penilaian Semula (<i>Muḥasabah</i>)	68
2.5.	Faktor-Faktor Kejayaan Dan Kegagalan Program Dakwah	69
2.5.1.	Faktor Kejayaan Program	70
	i. Keperibadian dan Kewibawaan Pendakwah	70
	ii. Mengenalpasti Latar Belakang dan Permasalahan	71
	Sasaran	
	iii. Uslub Penyampaian Dakwah Yang Bersesuaian	72
	iv. Isi Kandungan Dakwah Yang Bersesuaian	73
2.5.2.	Faktor Kegagalan Program	76
	i. Kelemahan dalam Merancang	76

ii.	Kelemahan Kepimpinan	78
iii.	Kekurangan Sumber Tenaga	79
iv.	Kewangan	80
v.	Komunikasi	81
vi.	Disiplin	82
vii.	Birokrasi	83
2.6.	Pelajar Sebagai Mad'ū	84
2.6.1.	Psikologi Pelajar	84
2.6.2.	Keperluan dakwah kepada pelajar	89
i.	Lemahnya Ikatan Akidah	89
ii.	Terpengaruh Gelombang Budaya Barat Yang Melalaikan	91
iii.	Hidup Dalam Kemewahan Dan Kesenangan	94
iv.	Merasa Lemah dan Kurang Yakin Pada Diri Sendiri	95
v.	Terburu-buru dan Mudah Berputus Asa	97
vi.	Jahil Tentang Tasawwur Islam Yang Sebenar	101
2.6.3.	Penerimaan dakwah pelajar	103
i.	Penganjuran Program (Tempat, Masa dan Promosi)	103
ii.	Pengisian (Penampilan Penceramah, Mesej dan Bentuk Program)	106

iii.	Penyampaian (Kemahiran Berkomunikasi dan Penggunaan Alat Bantu Mengajar)	108
iv.	Pemahaman	109
2.7.	Kesimpulan	110

BAB TIGA: ANALISIS PELAKSANAAN DAKWAH TERHADAP PELAJAR DI UNISEL

3.0	Pendahuluan	112
3.1.	Latar Belakang Keadaan Pelajar Di UNISEL	113
3.2.	Pendekatan Dakwah Kepada Pelajar UNISEL	116
3.2.1.	Pendekatan Dakwah Pelajar Kepada Pelajar	117
3.2.2.	Pendekatan Dakwah Melalui Tarbiyyah	118
3.2.3	Pendekatan Dakwah Melalui Kerjasama Fakulti-Fakulti	118
3.2.4	Pendekatan Dakwah Melalui Laman Sosial	119
3.2.5	Pendekatan Dakwah Mengikut Hari Kebesaran Islam	119
3.2.6.	Pendekatan dakwah melalui akhlak dan contoh teladan	119
3.3.	Usaha-usaha Dakwah Pelajar di UNISEL	120
3.3.1.	Pusat Islam UNISEL	121
i.	Latar Belakang	121
ii.	Falsafah	122

iii.	Objektif	122
iv.	Struktur Organisasi	124
v.	Program Dakwah Pelajar	125
3.3.2.	Unit Usrah, Bahagian Hal Ehwal Pelajar	143
i.	Latar Belakang	143
ii.	Peranan	146
iii.	Objektif	146
iv.	Struktur Organisasi	147
v.	Program Dakwah	148
3.4.	Masalah Pelaksanaan Dakwah Pelajar di UNISEL	151
3.4.1.	Kurang Jalinan Kerjasama di Antara Fakulti-Fakulti	152
3.4.2.	Bidang Tugas Yang Banyak	153
3.4.3.	Kekurangan Pendakwah Berpengalaman	155
3.4.4.	Kurang Kemahiran Dalam Ilmu Dakwah	157
3.4.5.	Sumber Kewangan Yang Tidak Mencukupi	158
3.5.	Kesimpulan	159

**BAB EMPAT: ANALISIS KEPERLUAN DAN PENERIMAAN DAKWAH
KEPADA PELAJAR UNISEL**

4.0	Pendahuluan	160
4.1.	Profil Responden	161
4.1.1	Taburan Mengikut Jantina	162
4.1.2	Taburan Mengikut Umur	162
4.1.3	Taburan Mengikut Peringkat Pengajian	164
4.1.4	Taburan Mengikut Fakulti	165
4.1.5	Taburan Mengikut Aliran Pendidikan Sekolah Menengah	166
4.1.6	Taburan Mengikut Penglibatan Dalam Persatuan Agama	166
4.1.7	Korelasi Antara Penglibatan Dalam Persatuan Agama Dengan Aliran Pendidikan di Peringkat Menengah	167
4.1.8	Taburan Mengikut Ke kerap an Menyertai Program	168
4.2.	Maklumbalas Responden Berkaitan Keperluan Dakwah Dalam Kalangan Pelajar	169
4.2.1.	Analisis Faktor Akidah	169
4.2.2.	Analisis Faktor Terpengaruh Dengan Aktiviti Tidak Bermoral dan Budaya Barat	171
4.2.3.	Analisis Faktor Hidup Dalam Kemewahan dan Kelalaian	173
4.2.4.	Analisis Faktor Memupuk Keyakinan Diri	174
4.2.5.	Analisis Faktor Mengelak Sikap Putus Asa	175
4.2.6.	Analisis Faktor Jahil Mengenai <i>Tasawwur</i> Islam	177
4.3.	Hubungan Antara Faktor Demografi Pelajar dan Keperluan Dakwah Pelajar	178

4.4	Maklumbalas Responden Berkaitan Penerimaan Pelajar Terhadap Program Dakwah	180
4.4.1.	Analisis Faktor Penganjuran Program	181
4.4.2.	Analisis Faktor Pengisian Program	183
4.4.3.	Analisis Faktor Penyampaian	190
4.4.4.	Analisis Faktor Pemahaman Islam	192
4.4.	Kesimpulan	194

BAB LIMA: RUMUSAN DAN SARANAN

5.0	Pendahuluan	195
5.1.	Rumusan	195
5.1.1	Pelaksanaan dakwah terhadap pelajar-pelajar di UNISEL	195
5.1.2	Masalah pelaksanaan dakwah di UNISEL	198
5.1.3	Faktor penerimaan pelajar terhadap dakwah	201
5.2.	Saranan	204
5.3.	Penutup	205
	BIBLIOGRAFI	206

LAMPIRAN